

Vi behöver kapitalskatter – men förmögenhetsskatt är en dålig idé

Affärsvärlden den 15 april 2024

Frågan om de ekonomiska klyftorna och deras politiska konsekvenser är ständigt aktuell. På senaste tiden har förmögenhetsfördelningen, och särskilt förmögenheters beskattning, hamnat högt på agendan. I ett uppmärksammat öppet brev till *World Economic Forum* häromåret begärde ett gäng amerikanska miljardärer att bli beskattade hårdare, och liknande utspel har hörts i andra länder, däribland Sverige. Norge tillhör de länder som gått längst och man höjde nyligen sin förmögenhetsskatt och utflyttningskatt till historiskt höga nivåer.

Att förmögenheter och deras beskattning hamnat på agendan kan nog delvis förklaras av västvärldens remarkabla kapitaltillväxt på senare år. Visserligen har både medelklass och entreprenörer blivit rikare, men fokus i debatten har ändå legat på den högsta toppen av fördelningen, där ett antal företagare blivit stormrika i den allt mer globaliserade ekonomin.

Att kapital beskattas är sen gammalt, men det nya i diskussionen är kraven på återinförd förmögenhetsskatt. För länge sedan hade nästan alla länder skatt på förmögenhet och arv, men idag finns de nästan ingenstans. Varför har det blivit så?

I denna krönika diskuterar jag vad den ekonomiska forskningen säger om hur kapital bör beskattas. Är förmögenhetsskatt ett effektivt sätt att beskatta de förmögna eller finns andra kapitalskatter som fungerar bättre, och vilka skatter handlar det i så fall om?

Den första frågan att ställa är om kapital ska beskattas överhuvudtaget. Längre sa faktiskt traditionell skatteforskning nej till detta. Motiveringen var att kapitalskatter hämmar sparande och kapitalbildning, vilket på sikt påverkar tillväxten negativt.

Nyare skatteforskning landar emellertid i en annan slutsats. Kapitalskatter anses numera av de flesta skatteforskare vara en naturlig del i ett modernt skattesystem. Deras kanske viktigaste funktion är att möjliggöra en effektivare beskattning av arbetsinkomster eftersom många kapitalägare också har höga löner.

Om den teknologiska utvecklingen med AI och automatisering innebär att kapitalinkomsternas andel av de totala inkomsterna växer kraftigt, kan kapitalskatter även komma att spela en viktig roll för finansieringen av offentliga utgifter.

Vilken sorts kapitalskatter bör då användas? En vattendelare står mellan att beskatta kapitalinkomster, som är flöden av inkomster under en viss tidsperiod, eller förmögenheter, som är stockar, alltså en mängd vid en given tidpunkt.

Förmögenhetsskattens förespråkare brukar framhålla att den är det enda sättet att beskatta orealiserade kapitalvinster, det vill säga värdestegringar som inte kan beskattas med vanliga kapitalinkomstskatter så länge ägaren inte säljer den underliggande tillgången. Många av världens

rikaste personer har idag huvuddelen av sin förmögenhet i form av orealiserade kapitalvinster, vilket också förklarar varför många av dem betalar relativt låg skatt i förhållande till tillgångarnas storlek.

Men att beskatta orealiserade kapitalvinster leder till problem. Ökade kapitalvärden innebär inte nödvändigtvis ökad kontant avkastning, vilket ofta har lett till en brist på medel för ägarna att betala förmögenhetsskatten. När företag går med förlust eller för nystartade företag med hög värdering utan att vinster görs, kan likviditetsproblemen skada ägarstyrningen eller affärsverksamheten ifall ägarna måste ta lån eller sälja aktier för att betala skatten.

Värderingssvårigheter skapar också problem. Börskurser varierar kraftigt och onoterade tillgångars värde är osäkra till sin natur. Risken finns att ägare tvingas betala skatt på värden som inte existerar på grund av kursfall eller för att skattemyndigheten gjort fel i sin värdering. För att hantera dessa bekymmer införde många länder värderingsrabatter eller undantag i sina förmögenhetsskatter när de hade sådana. Men detta ledde till nya problem i form av olika skattebehandling av tillgångar och inte sällan att större förmögenheter fick relativt lägre skatt.

Kapitalinkomstskatter erbjuder här en direktare träffbild, nämligen den faktiska avkastning som ägande genererar i form av företagsvinst, aktieutdelning eller realisationsvinst. Dessa skatter korresponderar till ägarens förmåga att betala skatt och är bättre anpassade till den ekonomiska verkligheten.

I valet mellan skatt på flöden eller stockar har de flesta länderna idag gjort ett tydligt val. Inom OECD utgör kapitalinkomstskatterna över 95% av alla kapitalskatteintäkter medan skatter på förmögenhet och arv endast bidrar med några få procent.

Inget svenskt riksdagsparti vill idag öppet återinföra förmögenhetsskatten, men signaler i den riktningen har ändå förkommit. För några år sedan talade Socialdemokraterna om behovet av en "miljonärsskatt".

En statlig utredning föreslog nyligen ett förmögenhetsregister som kartlägger medborgarnas tillgångar och skulder. Ett sådant register kan existera utan att förmögenhet beskattas, som i Danmark, men att inrätta ett taxeringsliknande förmögenhetsregister utan fiskalt syfte är inte bara problematiskt i sig utan skickar naturligtvis en signal om statens ökade intresse för förmögenhetsfördelningens ekonomiska betydelse.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att kapitalskatter behövs i Sverige. Måhända blir deras betydelse än större i framtiden beroende på den teknologiska utvecklingen. Hur vi beskattar kapital spelar dock stor roll. Problemen med förmögenhetsskatt och arvskatt är välkända sedan länge och de förklarar varför nästan inga västländer idag har kvar dessa skatter. Istället bör kapitalägare beskattas när avkastningen uppstår i form av företagsvinster, utdelningar och reavinster.

Daniel Waldenström